

PUTAKUMEAK, TIRATU!

Nagore Irazustabarrena
Uranga

@irazustabarrena

Erroma, 1084. Roberto Guiscard buru zuten tropa normandiarrek Erroma arpilatu zuten, Henrike IV.a enperadoreak preso zeukan Gregorio VII.a aita santua erreskatatzera joan zirenean. Besteak beste, Klemente I.a aita santuaren (K.o. 88-97) omenez eraikitako Letrango San Klemente eliza suntsitu zuten. Laster eraiki zuten – XII. mendean – toki berean gaur egun zutik dirauen basilika, eta XIX. mendean erdialdean indusketarako egin zituzten, denboran atzera ia 2.000 urteko bidaia egiteko: basilikaren azpian, normandiarrek eraitsitako lehen basilika hura topatu zuten, V. mendean, kristautasuna Erromako erlijio ofiziala zenean, eraikitakoa. Baina haren azpian Inperio garaiko egitura bat topatu zuten, I. mendeko etxe pribatu bat, Tito Flavio Klemente kontsul eta martiriarena (garai eta izen berekoa izanagatik, Klemente I.a aita santuarekin nahastu behar ez dena); Tito Flavioren etxean jazarritako kristauak bildu ohi ziren klan-destinoki otoitz egiteko.

Baina indusketetan topatutako gauzarik harrigarrienetakoa askoz berriagoa zen, normandiarrek basilika suntsitu baino lehentxeago egindakoa: XI. mendeko freskoak. Margolan horietako batek Sisinio patrizioaren eta Klemente I.aren istorioa irudikatzen du. I. mendean kristauak jazartzen zituzten, eta

Sisinioren emazte Teodora senarrari ezer esan gabe kristautu zen. Egun batez, Sisinio, emazteari jarraitu ondoren, etxe batean sartu zen eta hantxe aurkitu zituen Teodora eta beste kristau batzuk, Klemente I.arekin otoitzean. Sisinio meza geldiarazten saiatu zen, baina, Jainkoaren esku-hartzea medio, gor eta itsu geratu zen bat-batean, kondairaren arabera.

Klemente Sisiniok errukitu zen eta haren jauregira joan zen patrizioa sendatzeko asmoz. Kristauari esker entzumena eta ikusmena berreskuratu arren, Sisiniok kristaua atxilotzeko agindu zien mirabeei. Berriro ere Jainkoak esku hartu zuen eta Sisinioren mirabeek, nahastuta, harrizko zutabe bat atzeman zuten, Klementeren orde. Eszena irudiz azaltzeaz gain, testua ere badu margolanak.

XI. mendean erromatarrek protoitaliera hitz egiten zuten, latin arruntetik eratorria eta egungo italiararen arbasoa. Idatzi, ordea, latinez idazten jarraitzen zuten. Freskoaren azalpenak ere latinez idatzi zituzten, baina azken eszenan herritarren hizkeran jaso zituzten Sisinioren hitzak, komikietako bunbui-loak bailiran. Orain arte idatzita aurkitu diren italiara zaharreko hitzik zaharrean dira.

BASILICA DI SAN CLEMENTE AL LATERANO

Letrango San Klemente Basilikako freskoa, behean eskuinaldean “Fili dele pute, traite” hitzak idatzita dituena. Orain arte aurkitu diren protoitalierako hitzik zaharrenak izateko ohorea dute.

Carvoncelle, Gosmari eta Albertel zerbitzariak zutabearekin borrokan ari diren bitartean, Sisiniok lehenari hitz egiten dio: “Falite dereto colo palo, Carvoncelle” (Bultzatu zuzen makilaz, Carvoncelle). Eta azken binetan, beste bie ematen die agindua: “Fili dele pute, traite” (Putakumeak, tiratu). ■

eBay-k saldutako lehenengo gauza

1995ean Pierre Omidyar-ek produktak enkantean saltzeko webgune bat abiarazi zuen Silicon Valleyn (AEB). Guneak orduan AuctionWeb zuen izena, baina eBay da gaur egun, munduko 50 marka baliotsuenetakoa bat, *Forbes* aldizkariaren arabera.

Enkante gunea probatzeko, laser erakusle bat (argazkian) jarri zuen salgai.

Erosi eta bi astera hondatu zitzaion erakuslea, eta iragarkian zioen pilak aldatuta ere ez zebilela. Produktu berria 30 dolarrean erosi zuen Omidyarrek; irteerako prezioa, berriz, dolar batean jarri zuen. Lehen astean ez zen eskaintzarik izan. Bigarren astean hasi zen mugimendua, eta azkenean 14, 83 dolarrean saldu zuen alferrikako erakuslea. ■